

Iz arhivskih fondov in zbirk

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 347.993(497.4Celje)
Prejeto: 17. 10. 2008

Fond Okrajnega sodišča v Celju

METKA BUKOŠEK

mag., arhivska svetovalka
Zgodovinski arhiv Celje, Teharska cesta 1, SI-3000 Celje
e-pošta: metka.bukosek@guest.arnes.si

IZVLEČEK

Okrajno sodišče v Celju je eno izmed večjih sodišč na ozemlju, ki ga pokriva Zgodovinski arhiv v Celju. Fond je dobro ohranjen in nam daje dobro sliko poslovanja okrajnih sodišč od njihovega nastanka do današnjih dni kljub različnim zgodovinskim pretresom, ki so vplivali na poslovanje organov v različnih časovnih obdobjih. Poznavanje starejšega dela gradiva daje pomembne podatke stroki o pomembnosti posameznih delov gradiva. Predvsem pa je pomembna zgodovinska distanca, na katero smo pri današnji valorizaciji premalo pozorni.

KLJUČNE BESEDE: *okrajno sodišče, sodni okraj, fond, vpisniki, imeniki, spisi*

ABSTRACT

THE FOND OF CELJE LOCAL COURT

Celje Local Court is one of the largest courts in the territory that is under the competence of the Historical Archives of Celje. Its fond is well preserved and as such provides a clear picture of the administration of local courts from the time of their establishment till the present day, despite the fact that court operations have through time been subjected to various historical changes. The understanding of the older part of such records gives the profession important information on the significance of individual record parts. Of particular importance is the issue of historical distance since not enough attention is paid to it in present day appraisal.

KEY WORDS: *local courts, judicial districts, fonds, registers, directories of persons, court records*

Uvod

Okrajno sodišče v Celju je začelo tako kot vsa druga sodišča poslovati hkrati z novimi političnimi uradi 1. februarja leta 1850 kot zborna okrajno sodišče.¹ Ob reorganizaciji uprave in sodstva leta 1854 je ostalo celjsko okrajno zborna sodišče samostojno. Tako so mu bile prihranjene tudi spremembe leta 1867, ko je država ponovno uvedla ločitev prej združene uprave in sodstva.

Po podatkih iz leta **1854** je Okrajno zborna sodišče Celje teritorialno obsegalo naslednje politične občine: Celje, Dobrna, Frankolovo, Gotovlje,

Griže, Kostrivnica pri Planini (kasneje namesto nje Kalobje), Nova Cerkev, Petrovče, Sveti Jurij ob Južni železnici (Šentjur, pozneje dve občini: trg in okolica), Sv. Lovrenc pri Prožinu, Sv. Martin v Rožni dolini, Sv. Primož (pozneje ga ni več med občinami), Svetina, Sv. Pavel pri Preboldu, Sv. Peter ob Savinji, Škofja vas (prej v okviru vojniške občine), Teharje, Velika Pirešica, Višnja vas, Vojnik ter Žalec.

Popis iz leta **1872** je podrobnejši, saj zajema še katastrske občine. Iz njega je vidno, da je Okrajno sodišče v Celju obsegalo občine:

Občine	Katastrske občine
Celje okolica	Babno, Breg, Dobrova, Gaberje, Ostrožno, Košnica, Lisce, Lava, Lokrovec, Ložnica, Medlog, Pečovnik, Polule, Spodnja Hudinja, Sv. Miklavž, Zgornja Hudinja, Zagrad
Dobrna	Brdce, Dobrna, Gorica, Klanec, Loka, Lokovina, Pristova, Sv. Jošt, Vrba, Zavrh
Sv. Juri pod Rifnikom	Bezovje, Brezje nad Slomom, Črnlolica, Grobelno, Hruševce, Krajncica, Lokarje, Nova vas, Podgorje, Podgrad, Rifnik, Repno, Sv. Jurij pod Rifnikom, Sv. Rozalija, Stopče, Šibenik, Tratna, Vrbno
Griže	Zabukovica, Griže, Migojnice, Sv. Pongrac
Velka Pirešica	Gorica, Gorice, Gornja Ponikva, Hramše, Kale, Kuše, Mala Pirešica, Pernov, Podkraj, Zavrh, Železno, Spodnja Ponikva, Studence, Sv. Kungota, Velka Pirešica
Gotovlje	Gotovlje
Vojnik	Arclin, Dobrova, Glinsko, Gradišče, Koblek, Lahovna, Lipovec, Lešje, Leskovec, Ljubečna, Polže, Prekorje, Pristava, Razgor, Runtole, Selce, Sv. Marjeta, Sv. Miklavž, Sv. Tomaž, Škofja vas, Trnovlje, Vojnik-okolica, Vojnik trg, Začret, Žepina
Kostrivnica pri Planini	Sv. Jakob, Jazbin vrh, Kalobje, Kostrivnica pri Planini, Osredok, Planinca, Podlešje, Sotensko, Trno, Trska Gorca, Vodice, Vezovje, Vodruž
Sv. Lovrenc pri Prožinu	Sv. Lovrenc, Sv. Janez, Prožin
Sv. Martin v Rožni dolini	Pepelno, Jezerce, Konjsko, Loče, Sv. Martin v Rožni dolini, Otemno, Rožna gora, Rupe, Slatina, Brezovo
Nova cerkev	Homec, Hrenova, Landek, Lemberg, Nova Cerkev, Novake, Polže, Razdelj, Socka, Straže, Trnovlje, Čreškova, Vine, Vizore, Velka Raven, Zlateče
Sv. Pavel pri Preboldu	Dolenja vas, Kaplja vas, Latkova vas, Sv. Lovrenc, Sv. Magdalena, Sv. Pavel pri Preboldu, Šešče
Sv. Peter v Savinjski dolini	Doberteša vas, Sv. Peter v Savinjski dolini, Podlog, Zalog, Spodnje Grušovlje, Spodnje Roje, Zgornje Grušovlje, Zgornje Roje
Petrovče	Arja ves, Dobriša vas, Drešinja vas, Kasaze, Levec, Liboje, Petrovče, Sv. Križ
Sv. Primož	Cerovec, Goričica, Kameno, Ogorevc, Sv. Primož, Proseniško, Trnovec, Botričnica
Žalec	Spodnja Ložnica, Vrbje, Zgornja Ložnica, Žalec
Frankolovo	Bukovje, Dol, Lindek, Lipa, Loka, Rakova steza, Zabukovje, Selce, Stražica, Verpete, Beli potok
Svetina	Javornik, Kanjuce, Svetli Dol, Svetina

¹ To so bila sodišča 1. razreda, ki so razsojala o pregreških v tričlanskih senatih.

Teharje	Bukovžlak, Čret, Kresnike, Lipa, Osenca, Pečovje, Zavodno, Slance, Teharje, Vrhe
Višnja vas	Črešnjevce, Globoče, Jankova, Ilovca, Ivenca, Kladnart, Male Dole, Razgorce, Rove, Višnja vas

Iz krajevnega popisa, nastalega leta **1918**,² je Okrajno sodišče v Celju obsegalo:

Občine	Katastrske občine
Celje okolica	Babno, Breg, Dobrova, Gaberje, Spodnja Hudinja, Zgornja Hudinja, Košnica, Lava, Lisce, Lokrovec, Ložnica, Medlog, Ostrožno, Pečovnik, Polule, Šmiklavški hrib, Zagrad, Zavodna
Dobrna	Brdce, Dobrna, Gorica, Klanc, Loka, Lokovina, Pristova, Sveti Jošt, Vrba, Zavrh
Dramlje	Grušce, Jarmovec, Jazbine, Laze, Marija Dobje, Pletovarje, Razbor, Straže, Svetelka, Sveti Ilj, Sveta Uršula, Šedina, Zalok
Frankolovo	Beli Potok, Bukovje, Dol, Landek, Lipa, Loka, Rakova Steza, Selce, Straža, Stražica, Verpete, Zabukovje
Gotovlje	Gotovlje
Griže	Griže, Migojnice, Sveti Pongrac, Zabukovica
Kalobje	Jazbin vrh, Kalobje, Kostivnica, Osredek, Planinca, Podlesje, Sotensko, Sveti Jakob, Trnov, Trska gora, Vezovje, Vodice, Vodruš
Nova Cerkev	Čreškova, Homec, Hrenova, Landek, Lemberg, Nova Cerkev, Novake, Polže, Razdelj, Socka, Straža, Trnovlje, Velka Raven, Vine, Visore, Zlateče
Petrovče	Arja vas, Dobriša vas, Drešinja vas, Kasaze, Leve, Liboje, Mala Pirešica, Petrovče, Ruše, Sveti križ, Zaloška Gorca
Sveti Jurij ob Južni Železnici Okolica	Botričnica, Brezje ob Slomu, Cerovec, Črnolica, Goričica, Grobelno, Hrušovec, Kameno, Kranjčice, Lokarje, Nova vas, Ogorevc, Podgorje, Podgrad, Proseniško, Repno, Rifnik, Stopče, Sveta Rozalija, Sveti Primož, Šibenik, Tratna, Trnovec, Vrbo
Sveti Jurij ob Južni Železnici Trg	Bezovje, Sveti Jurij ob Južni železnici
Sveti Lovrenc pri Prožinu	Prožinska vas, Šentjanž, Sveti Lovrenc pri Prožinu
Sveti Martin v Rožni Dolini	Brezova, Jezerce, Konjsko, Loče, Otemna, Pepelno, Rožni Vrh, Rupe, Slatina, Sveti Martin v Rožni Dolini
Svetina	Glažuta, Javornik, Kanjuce, Svetina
Sveti Pavel pri Preboldu	Dolenja vas, Kaplja vas, Latkova vas, Sveta Magdalena, Sveti Lovrenc, Sveti Pavel pri Preboldu, Šešče
Sveti Peter ob Savinji	Doberteša vas, Podlog, Spodnje Grušovlje, Spodnje Roje, Sveti Peter ob Savinji, Zalog, Zgornje Grušovlje, Zgornje Roje
Škofja vas	Arclin, Bovše, Glinsko, Gradišče, Koblek, Lahovna, Lipovec, Leskovec, Lešje, Ljubečna, Prekorje, Pristova, Razgor, Runtole, Šmarjeta, Šmiklavž, Sveti Tomaž, Škofja vas, Trnovlje
Vojniška okolica	Začret, Zadobrova, Želče, Žepina
Teharje	Bukovžlak, Čret, Kresnike, Lipa, Osenca, Pečovje, Slance, Teharje, Vrhe, Zavodno
Velika Pirešica	Gorica, Hramše, Kale, Pernov, Podkraj, Spodnja Ponikva, Studence, Sveta Jungert, Velika Pirešica, Zavrh, Zgornja Ponikva, Železno
Višnja Vas	Črešnovec, Globče, Ilovca, Ivenca, Jankova, Kladnart, Male Dole, Razgorce, Rove, Višnja vas

² *Specialni krajevni repertorij avstrijskih dežel, izdelan na podlagi podatkov ljudskega štetja z dne 31. decembra 1910, IV. Štajersko*, Dunaj: c.kr. dvorna in državna tiskarna, 1918.

Vojnik	
Žalec	Spodnja Ložnica, Vrbje, Zgornja Ložnica, Žalec

Krajevni leksikon dravske banovine³ iz leta **1937** ima zabeležen ta obseg Okrajnega sodišče v Celju:

Občine	Katastrske občine
Celje – mestna občina	Babno, Breg, Celje mesto, Dobrova, Gaberje, Košnica, Lava Lisce, Lokrovec, Lopata, Ložnica, Medlog, Miklavški hrib, Ostrožno, Pečovnik, Polule, Spodnja Hudinja, Zagrad, Zavodna, Zgornja Hudinja.
Dobrna	Brdce, Dobrna, Gorica, Klanec, Loka, Lokovina, Parovž, Pristova, Sveti Jošt na Kozjaku, Vrba, Zavrh
Dramlje	Bezovica, Gabrovec, Grušče, Hrastnik, Jarmovec, Jazbine, Laze, Marija Dobje, Pletovarje, Razbor, Spodnje Slemene, Straža, Sveta Uršula, Svetelka, Sveti Ilj, Šedina, Zalog, Zgornje Slemene
Frankolovo	Beli Potok, Bukovje, Dol, Landek (Lindek), Lipa, Loka, Rakova Steza, Selče, Straža, Stražica, Verpete, Zabukovje
Gotovlje	Gotovlje, Vrbje
Griže	Griže, Migojnice, Sveti Pankrac, Zabukovica
Kalobje	Jazbin vrh, Kalobje, Kostrivnica, Osredek, Planinca, Podlesje, Sotensko, Sveti Jakob, Vodice, Vodruž
Petrovče	Arja vas, Dobriša vas, Drešinja vas, Kasaze, Levec, Liboje, Mala Pirešica, Petrovče, Ruše, Sveti križ, Zaloška gorica
Sveti Jurij ob Južni Železnici Okolica	Botričnica, Brezje ob Slomu, Cerovec, Črnelica, Goričica, Grobelno, Hruševac, Kameno, Krajncice, Lokarje, Nova vas, Ogorevc, Podgorje, Podgrad, Proseniško, Repno, Rifnik, Stopče, Sveti Primož, Sveta Rozalija, Šibenik, Tratna, Trnovec, Vrbno
Sveti Jurij ob Južni železnici trg	Bezovje, Sveti Jurij ob Južni železnici
Sveti Pavel pri Preboldu	Dolenja vas, Kaplja vas, Latkova vas, Marija Reka, Sveti Lovrenc, Sveta Magdalena, Sveti Pavel pri Preboldu, Šešče
Sveti Peter ob Savinji	Doberteša vas, Podlog, Spodnje Grušovlje, Spodnje Roje, Sveti Peter v Savinjski dolini, Zalog, Zgornje Grušovlje, Zgornje Roje
Škofja Vas	Arclin, Bovše, Glinsko, Gradišče, Koblek, Lahovna, Leskovec, Lešje, Lipovec, Ljubečna, Prekorje, Pristova, Razgor, Runtole, Sveti Tomaž, Škofja Vas, Šmarjeta, Šmiklavž, Trnovlje, Zadobrova, Začret, Želče, Žepina
Teharje	Bukovžlak, Čret, Glažuta, Javornik, Kanjuce, Kresnike, Lipa, Osenca, Pečovje, Prožin, Slance, Svetina, Sveti Lovrenc, Št. Janž, Teharje, Vrhe, Zvodno
Velika Pirešica	Gorica, Gornja Ponikva, Hramše, Kale, Pernova, Pirešica, Podkraj, Spodnja Ponikva, Studence, Sveta Jungert, Zavrh, Železno
Vojnik okolica	Beli potok, Brezova, Bukovje, Čreškova, Črešnovac, Dol, Globoče, Homec, Hrenova, Ilovca, Ivenca Jankova, Jezerce, Kladnart, Konjsko, Landek, Lemberg, Lindek, Lipa, Loče, Loka, Male Dole, Nova Cerkev, Novake, Pepelno, Polže, Rakova Steza, Razdelj, Razgorce, Rove, Rožni vrh, Rupe, Selce, Slatina Socka, Straža, Stražica, Šmartno v Rožni dolini, Trnovlje, Velka Raven, Verpete, Vine, Višnja vas, Vizore, Zabukovje, Zlateče
Vojnik trg	Vojnik okolica, Vojnik trg
Žalec	Frenga, Gornja Ložnica, Spodnja Ložnica, Žalec

³ *Krajevni leksikon Dravske banovine, Krajevni repertorij z uradnimi topografskimi, zemljepisnimi, zgodovinskimi, kulturnimi, gospodarskimi in tujskoprometnimi podatki vseh krajev dravske banovine*, Ljubljana: Tiskarna Slovenija v Ljubljani, 1937.

V obdobju med vojnama niso bile narejene nobene teritorialne spremembe. Okupator je takoj pri prihodu leta 1941 ukinil Okrajno sodišče v Celju in postavil svoje. Po ukinitvi poslovanja vseh sodišč v letu 1945⁴ so ponovno ustanovili Okrajno sodišče v Celju, ki je teritorialno pokrivalo okraj Celje ter okraj Celje okolica. Leta 1948 se je razširilo, in sicer na ozemlje, ki ga je pokrivalo nekdanje okrajno sodišče Šmarje pri Jelšah ter okrajno sodišče v Slovenskih Konjicah. Po ponovni uvedbi okrajnega sodišča v Šmarju pri Jelšah (1952) so iz krajeвне pristojnosti izločili občine Podčetrtek, Polje ob Sotli, Ponikva pri Grobelnem, Pristava, Rogaška Slatina, Rogatec, Šmarje pri Jelšah in Žusem. Ko sta bili leta 1960 ustanovljeni okrajni sodišči v Žalcu in Slovenskih Konjicah, sta bili izločeni iz njegovega teritorialnega območja še občini Žalec in Slovenske Konjice. Okrajno sodišče v Celju se je leta 1965 preimenovalo v Občinsko sodišče Celje. Delovalo je do konca leta 1978. Prvega januarja leta 1979 so začela delovati temeljna sodišča s svojimi enotami v Žalcu, Slovenskih Konjicah, Šmarju pri Jelšah, Šentjurju pri Celju in Velenju. Okrajna sodišča so bila ponovno uvedena leta 1994, ko je začelo ponovno delovati s tem imenom tudi celjsko okrajno sodišče. Danes obsega območje sodnega okraja Celje in območje nekdanjega sodnega okraja Laško.

Podatki o fondu

Fond okrajnega sodišča v Celju je bil prevzet v več delih. Prvi prevzem je bil opravljen v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, zadnji letos. Obravnavani del fonda obsega 706 arhivskih škatel. Avtorji⁵ popisa ugotavljajo, da je ohranjenost gradiva po kvaliteti zadovoljliva. Odvisna je od letnika in je tako ohranjenih od 10% (kjer so upoštevali vzorčni kriterij) pa vse do skoraj popolne ohranjenosti.

V prvem delu gradiva (od AŠ 1 pa do AŠ 214) so se popisovalci držali ustvarjalčeve ureditve. Podrobneje popisano je fond le prvih šestintridesetih škatel. Drugi del je, odvisno od ovrednotenja pričevalne vrednosti gradiva, obravnavan na različne načine. Tako so bili nekateri spisi ohranjeni v celoti, se pravi, da ni bilo poseganja ne v število ne v vsebino (seveda tu ne štejemo obveznega izločanja povratnic, vročilnic in duplikatov). Pri nekaterih spisih so ohranjene le sodbe, nekateri spisi pa so se

ohranili po vzorčnem kriteriju. Avtorji so se potrudili, da so izpisali nekatere za raziskovalce morebiti zanimive zadeve.

Vsebina fonda 1851–1941

V tem poglavju so na kratko predstavljeni vsebina fonda, vrste gradiva, ohranjenost in valorizacija fonda do leta 1941. Vsebina je zapisana tako, kot so si jo zamislili avtorji.

Starejši del gradiva je odložen v arhivske škatle od ena do dvesto štirinajst. Ohranili so se vsi prevzeti spisi, tako da o valorizaciji tega gradiva ne moremo govoriti. Vsebina je taka:

- v AŠ od **1** do **179** zadeve z letnicami nastanka od 1851–1897. Vsebujejo prošnje za vpis sprememb v zemljiško knjigo (kupne, darilne, ženitne, dedne, izročilne, odstopne, zakupne, vezalne pogodbe, pobotnice, sirotinjska pisma, dolžna pisma dovoljenja za izbris, zapisniki licitacij in sodnih cenitev);

- v AŠ od **180** do **184** so zapuščinske zadeve, obravnavane med letoma 1822 in 1854;

- v AŠ od **185** do **214** so zapisniki ob nastavitvi novih zemljiških knjig (september 1879), popisi nepremičnin posameznih lastnikov v katastrski občini, posestne pole, seznam lastnikov po hišnih številkah, opis katastrskih občin (našteti so kraji, naselbine, ledinska imena, reke, potoki), seznam lastnikov (s parcelami), ki imajo del posestva v drugih katastrskih občinah, abecedni sezname lastnikov itd.

Čeprav ne moremo govoriti o "mlajšem" gradivu, ker letnice spisov segajo tudi v leta ustanovitve okrajnega sodišča, je razdelitev nastala na osnovi prevzema gradiva (ker so ga pač prevzemali v več delih), hkrati pa je to ločenost določala tudi fizična ločitev fonda, ker je bil v različnih depojih. Sedaj je gradivo v novi stavbi in je fizično združeno, tako da so odstranjene še zadnje ovire, ki so preprečevale poenotenje fonda. V nadaljevanju lahko opišemo preostalo vsebino fonda:

- v AŠ od 215 do 234 so **testamenti**;

- v AŠ od 235 do 299 je shranjeno gradivo **notarjev**, ki so delovali v Celju med letoma 1866 in 1941. Naj jih naštejemo: Martin Miheljak (1866–1881), Moritz Sajowitz (1871–1888), Lovro Baš (1881–1924), Jurij Detiček (1888–1825), Avgust Druker (1925–1932), France Burger (1925–1941) ter Ivan Stojan (1932–1941) z namestniki. Ta del gradiva je pripravljen za postopno izločitev iz fonda in za začetek ustvarjanja samostojnih fondov posameznih notarjev;

- **predsedstveni spisi** so v AŠ od številke 300 do številke 310 in zajemajo čas med letoma 1912 in

⁴ Čeprav ne sodi to obdobje v obravnavano temo, je dobro pojasniti historični razvoj celjskega okrajnega sodišča.

⁵ Avtorji popisa so: Bojan Himmelreich (AŠ 1–493, 495–505, 705–706), Bojana Aristovnik (AŠ 440–495), Rastko Hribovšek (AŠ 506–704).

1940. Vsebujejo okrožnice, označbo teritorija katastrskih občin ter pristojnosti, nanašajo se na namestitve uslužbencev, izvedence, vročevalce, razdelitev del ter delovni čas, vsebujejo pa tudi sezname prisilnih upravnikov, spise o izpitih in disciplinskih postopkih, sezname odvetnikov in notarjev, spise o financah, stavbah in stanovanjih, zapornikih, amnestijah, pritožbah in prošnjah kralju, predpise o takсах, pripombe okrožnega sodišča na način dela, predpise o deponiranju dokumentov in gotovine, knjig, ponudb in naročil, statistik, hranilnih vložnih zadel in dostavno knjigo osmrtnic ter vabila na cerkvene in druge slovesnosti ter prireditve;

- **Nc** 1941–1945 zadeve so v AŠ 311 do 312. Pod to oznako so zajeti: vse spremembe v matični knjigi, ločitve, izvedenski pregledi umobolnih, dopisi umobolnice v Novem Celju ter poročila o rojstvih, smrti in sklenitvi zakona, poravnave glede preužitka, izvršilna naročila, pogodbe o posvojitvi, izpust iz očetovske oblasti, ugotavljanje očetovstva, pogodbe o preživnini, prestopki mladoletnikov, seznam nezakonskih otrok, poizvedbe. Večina zadel je tu ohranjenih le vzorčno (npr. spremembe vpisov v matično knjigo, poročila o smrti otrok);

- **I R** zadeve 1934, 1939–1941 so odložene v AŠ 313. Te vsebujejo naznanila smrti in nezakonskih rojstev, ločitve, darilne in izročilne pogodbe, sprejem gotovine v sodni plog, obvestila umobolnice v Novem Celju idr. Ohranili so se vsi sprejeti spisi;

- **II R** zadeve 1941, 1948–1950 v dveh AŠ zajemajo razmejitve, poravnave, odpovedi stanovanj, priznanja očetovstva, ločitve zakonske zveze, izločitve iz zaplembe, sklepi državne arbitraže. Zabeleženo je, da je manjkalo veliko spisov že ob prevzemu v arhiv. Pri odbiranju je bil upoštevan vzorčni kriterij (razen pri priznanjih očetovstva, ki so se ohranila v celoti);

- **II-III R** zadeve 1937–1941 zajemajo popravke meja, poravnave, ločitve, izpraznitve stanovanj, izterjave, prisege, zavarovanje dokazov, preživnine, priznanja očetovstva, odločbe o kaznovanju delodajalcev, ki so nepravilno plačevali delavce ipd. Del gradiva se je ohranil v celoti, pri delu pa je bil upoštevan vzorčni kriterij;

- **III R** zadeve 1947–1955 v AŠ 317 vsebujejo potrdila, da ni bilo prosilcem zaplenjeno ali sekvestrirano premoženje, zapisnike o zaplembah, izvršilne predloge, preživnine, odločbe o odvzemu vojnega dobička, prisilne dražbe, nedovoljeno trgovino, prodajo zaplenjenih predmetov, prisilne izterjave ipd. Spisi o nedovoljeni trgovini in prodaji zaseženih predmetov so ohranjeni vzorčno;

- **IV R** zadeve 1937–1941 v AŠ 318 do 319

vsebujejo naznanila o številu smrti in nezakonskih rojstev, o ločitvah, posvojitvah, sodni depozit, določitve dote, odobritev izpustov iz očetovske oblasti, potrditve pogodb, prošnje za potrdila o arijskem izvoru ipd. Vse prevzete zadeve so se ohranile v celoti.

- **M** zadeve 1942–1945 v AŠ 320 zajemajo neporavnane terjatve. Zadeve so ohranili vzorčno.

- **KPSm** zadeve 1937–1941 v AŠ 321 zajemajo kazenska dejanja mladoletnikov, npr. lahke poškodbe, vlačugarstvo, tatvine, nesreče s kolesom, beračenje, poškodovanje tuje lastnine. V prejetih spisih so se žal ohranile le ovadbe in sodbe, zato so se ohranile v celoti;

- **V U** zadeve 1908–1929 v AŠ 322 do 336, **VI U** zadeve 1908–1929 v AŠ 323 do 336, **KPS** zadeve 1930–1940 v AŠ 337 do 343, **U** zadeve 194–1944 v AŠ 344 do 345, vsebujejo kazenske zadeve in sicer tatvine, lahke poškodbe, goljufige, poneverbe, pretepe, poškodovanja tuje lastnine, prekrške z vozovi in kolesi, prostitucijo in beračenje, opustitev pomoči bolnemu, nečista dejanja, prestopke po tiskovnem zakonu, nedovoljeno nošenje orožja, prestopke zoper zakone o živalskih kugah, zasebne tožbe zaradi razžalitve časti ipd. Žal niso bili ohranjeni pri prevzemu vsi kazenski spisi. Tako so ohranjeni vsi spisi le za leto 1908. Preostali spisi so ohranjeni vzorčno. Pri tem sta bila upoštevana dva kriterija – ohranjanje raznovrstnosti prestopkov in pogostnost, upoštevan pa je bil tudi jezik sodbe. V popisu je zabeleženo, da so se ohranile vse sodbe po 23. členu, 427. in 516. členu kazenskega zakonika. V letih 1930–1941 so kazenske zadeve označevali namesto z oznako **U** s **KPS**, v letih 1943–1944 pa zopet z **U**;

- **Ks** 1945–1947 in 1954–1955 v AŠ 445 do 451, 473 do 474, 476 do 478, **K** 194 8–1953 v AŠ 451 do 471, **I K** 1953 v AŠ 472 do 473, **I Ks** 1954–1955 v AŠ 475 do 476 in 479 do 481 ter vpisnike kazenskih zadel **K**, **Ks**, **I Ks** 1947–1955 v AŠ 440 do 444 vsebujejo spise o neizpolnjenih obveznih oddajah pri kmetih, špekulacijah pri trgovcih, tatvinah, telesnih poškodbah, splavih, ogrožanju zdravja, prometnih nesrečah, spolnih nadlegovanjih, ilegalnih prestopih državne meje, goljufigah, krivem pričanju, žalitvah časti, neupravičenem ukvarjanju s trgovino, dajanjem prednosti kupcem, krivolovu ipd. Ohranjene so vse sodbe;

- **E** zadeve 1931–1933 in 1943–1944 v AŠ 346 do 351 zajemajo spise o prisilnih dražbah, rubežih in prodajah nepremičnin, predloge za vknjižbo pravic na nepremičnine. Ohranjeni so vsi prevzeti spisi;

- **II C** 1901–1904 ter 1908–1922 v AŠ 352 do

362, **III C** 1908–1933 v AŠ 363 do 365 ter **IV C** 1933 v AŠ 1933 zajemajo očetovske sodbe in poravnave, mejne spore, motenje posesti, večje dolgove, tožbe za preživnino nezakonskih otrok, vrnitev izročениh stvari, tožbe za preužitek, izpraznitev stanovanja, tožbe zoper nedopustne izvršbe, odpovedi najemnih pogodb ipd.;

- **C** 1943–1945 v AŠ 369, **2 C** v AŠ 267 do 368 in **3 C** v AŠ 368 zadeve 1942–1943 zajemajo tožbe zaradi plačila manjših zneskov, očetovske sodbe, tožbe na izpraznitev nepremičnin ipd. Spisi niso v celoti ohranjeni. Pri spisih od številke C 57 so ohranjene le sodbe. Od aprila 1943 dalje so spisi **2 C** in **3 C** združijo v **C** in se nadaljujejo z oštevilčenjem nekdanjih **2 C** (op. avtorja);

- **II Cb** 1916–1932 v AŠ 366 in **III Cb** 1920–1932 v AŠ 365 so tožbe za vračilo manjših zneskov. Spisi so bili prevzeti zelo nepopolni, tako da so ohranjeni le vzorci;

- **IV P** 1913–1933 v AŠ 370 do 389 ter **IV S** 1933–1940 v AŠ 389 do 397 zajemajo varstvene zadeve, se pravi da najdemo na tem mestu spise o dedovanju mladoletnih otrok, določitvi varuha nezakonskega otroka, določitvi preživnin za nezakonske otroke. Poleg tega so tu skrbstvene zadeve (preklici zapravljljivih ali umsko prizadetih);

- **P** 1900–1901 in 1941–1944 v AŠ 398 do 411 vsebujejo spise o ugotavljanju in priznavanju očetovstva, zapuščinske spise zapustnikov z mladoletnimi otroki, prestopke mladoletnikov in preklice odraslih. Izločanja ni bilo. V okupacijskih spisih iz leta 1941 so do 85. številke spisi označeni z **IV S**, vendar pa so bili za nazaj preimenovani v spise **P**. Pri letu 1943 najdemo tudi spise okrajnih sodišč v Šmarju pri Jelšah, Šošanu in Vranskem (1919–1931).

- v spisih **I P** 1919 1932 v AŠ 412 do 420, **II P** in **III P** 1933–1940, **VI P** 1933 v AŠ 427 do 430 in **I S** 1933–1940 so skrbstveni spisi po smrti katerega od staršev pri mladoletnih otrocih, priznanja očetovstva in tožbe zanje, preklici zapravljljivih in umobolnih, varstvene zadeve otrok iz ločenih zakonov. Žal je že ob samem sprejetju manjkalo veliko spisov. Vzorčno so ohranjeni tisti zapuščinski spisi, pri katerih so dedovali le denar in so bile vloge realizirane. V letu 1933 so zadeve **I P** spremenili v **I S**. Tako najdemo v tem letu spise označene na oba načina;

- **I Os** 1938–1939 v AŠ 424 do 425 in **L** 1941–1944 v AŠ 425 do 426 so preklicne zadeve. Leta 1941 so se preimenovali v zadeve **L**. V arhivu ni bilo izločanja. Spisi so manjkali že ob prevzemu;

- **A** 1900–1933 in 1941–1945 v AŠ 506 do 641 in 684 do 704, **O** 1933–1941 v AŠ 642 do 685 ter

Z 1945 v AŠ 431 so zapuščinske zadeve. Izločanja ni bilo (razen povratnic);

- **I** 1933–1941 v AŠ 432 do 439 in **I** 1947–1959 v 494 do 505 so izvršilne zadeve. V njih so spisi o rubežu, prodaji premičnin, prisilni dražbi nepremičnin, prisilni upravi nepremičnin, prisilni osnovi zastavne pravice, prisilni izselitvi ipd. Predvojni spisi so ohranjeni vzorčno, povojni pa v celoti;

- **Zp, IV Zp** 1945–1947 v AŠ 482 do 487 in 490 do 494 so zadeve v zvezi z zaplembami (kot že omenjeno zaradi velike dokazilne vrednosti te zvrsti gradiva pri obnovljenih postopkih valorizacije ni bilo). Izločene so bile le povratnice.

Fond Okrajnega sodišča v Celju ob primeru leta 1930

Pregled posameznih skupin sodnih spisov

Predsedstveni spisi: (leta 1933 so bili preimenovani v spise **Su**) spisi sodne uprave

Spisi se nahajajo v škatli 305, v kateri so zbrani spisi od leta 1927 do leta 1930. Tovrstnega gradiva je zelo malo. Za leto 1930 jih je le za slaba dva centimetra. Spisi so na zgornji desni strani označeni z oznako **Preds.** zraven pa z zaporedno številko spisa. Pod črto je oznaka opravilne vrste, za njo pa zadnji dve številki tekoče letnice, na primer

Preds. 132
2/30.

Med ohranjenimi spisi je zastopanih dvanajst opravičnih vrst od petindvajsetih, kolikor jih je predvidevala opravični red iz leta 1897, in sicer:

- v opravični vrsti z oznako dve, v kateri so predvidene zakonodajne zadeve v zvezi s pravosodjem, odredbe o vodenju sodišč, službeni predpisi in podobno, je ohranjenih deset spisov. Zadnji spis je označen s številko 285;
- v opravični vrsti z oznako štiri so shranjene osebne zadeve uradnikov in preostalih uslužbencev. Ohranjenih je le devet spisov. Zadnji spis ima oznako 296;
- opravična vrsta s številka pet in šest (osebne zadeve sodnikov laikov, pravnih pripravnikov, pisarniških pripravnikov in podobno) je zastopana samo z enim vzorčnim primerkom, čeprav nosita visoki zaporedni številki;
- v opravični vrsti pod številko sedem so ohranjeni trije spisi. Na zadnjem spisu je zaporedna številka 318. Uporabljen je vzorčni kriterij;

- v pravilni vrsti številka trinajst je od 312 zadev ohranjenih le sedem. Po zaporedju, predpisanim v pravilnem redu, bi tu morale biti odložene zadeve v zvezi z upokojitvami, solidarno pomočjo, vendar so odložene zadeve v zvezi z odvetništvom in notarji. Spisi so ohranjeni po vzorčnem kriteriju. Med njimi so seznam branilcev kot zastopnikov ubogih, naznanilo o smrti advokata, vpisi in izbrisi advokatov v imenike advokatov (v tem letu je prosil za izbris s tega seznam tudi dr. Anton Novačan). Čeprav lahko najdemo veliko posrednih podatkov, kje, kdaj in kako so delovali advokati na slovenskem ozemlju, bi lahko to razbrali tudi iz tega poglavja. Zato radikalno izločanje ni napravilo nobene večje škode;
- v spisovni zbirki številka štirinajst, v kateri so odložene zadeve v zvezi z jetnišnicami, je ohranjena samo ena zadeva. Na tem mestu bi se lahko ohranilo več spisov, ker ne vemo, ali sploh je in koliko gradiva je ohranjenega v zvezi s predvojnimi kaznilnicami in drugimi poboljševalnimi zavodi;
- v spisovni zbirki s številko sedemnajst so odložene zadeve v zvezi z uradnimi preiskavami sodišč, ogledi, vizitacijami in podobnim. Od zadnje označene številke 307 jih je ohranjenih le dvanajst. Spisi opozarjajo na napake, ki so nastale pri sodnih postopkih (sodna razprava brez zapisnikarja, prekrščenje 24-urnega roka za zaslisanje in podobno). Iz vsebine spisov vidimo težave sodišč, ki so izhajale iz slabe kadrovske zasedbe, slabega poznavanja predpisov, neupoštevanja zakona ... Žal bi bilo na tem mestu lahko ohranjenih več spisov, da bi lahko delali primerjalno analizo za vzroke velikih zaostankov v današnjem času, učinkovitosti sodnega ustroja v predvojnem času in danes, števila zadev na število prebivalcev v obravnavanem času in danes ipd.;
- v spisovni zbirki s številko devetnajst, v kateri so odložene zadeve v zvezi z zemljiško knjigo, je ohranjena samo ena zadeva;
- v spisovno zbirko s številko dvajset so odlagali spise v zvezi s sodnimi depoziti. Ohranjen je samo en, vzorčni primer;
- v spisovno zbirko pod številko triindvajset je odložena statistika. Poleg prikaza prispelih civilnih zadev okrajnega sodišča in seznama sodnih zaostankov sta ohranjeni tudi poslovno poročilo v civilnih zadevah ter poslovno poročilo v kazenskih zadevah. Iz njiju je mogoče razbrati razvidno število obravnavanih zadev, število rešenih zadev, število zadev, ki še trajajo, število

zadev, prepuščenim drugim sodiščem in podobno;

- v spisovno zbirko pod številko petindvajset so odloženi raznovrstne okrožnice in obvestila, ki nimajo arhivske vrednosti, vendar so po vzorčnem kriteriju ohranjeni.

Kazenske zadeve – U spisi (leta 1930 se spremenijo v KPS spise)

Kazenske zadeve za leto 1930 so ohranjene le v eni arhivski škatli (337). Odložene so v dva svežnja po oddelkih in sicer oddelk V in oddelk VI. Iz številke oddelkov je vidno, da je bilo formiranih šest oddelkov, vendar se je ohranilo gradivo le dveh.

Gradivo petega oddelka je valorizirano na način, ki bi se ga moral izogibati vsak strokovni delavec. Žal že na sodišču niso ohranili sodnih spisov v celoti. Kar je še bolj moteče, so izvajali še skrajnejše postopke. Kako mora biti sestavljen spis, je vidno že iz pravih redov, ki sem jih predstavila v prejšnji številki Arhivov, zato sestavo tukaj ne bom posebej omenjala. Namesto ohranjenih spisov so ohranjene le sodbe, vendar na najbolj nepripraven način. Tako ne moremo govoriti o tristo enim ohranjenem spisu (to številko ima zadnji), temveč le o približno toliko ohranjenih sodbah (ob številki jih je le 170). Ob odstranitvi ovojnic in popisov spisov naj bi pustili le zapisnik o glavni razpravi ter sodbo na naslednji strani. Za zapis so uporabljali obrazce št. 153 k. pr. r., se pravi zapisnik o glavni razpravi pred okrajnim sodiščem, še istega leta pa so uvedli obrazca 158 in 158 a k. pr. r., se pravi zapisnik in rabsodbo okrajnega sodišča. Vendar je imelo sodišče preveč "vestnega uradnika", saj je ubral drugo skrajnost valorizacije, ki pa je po mojem mnenju za arhivsko službo najslabša možna varianta. Tako ne le da ni ohranil celotnega spisa z mapo in popisom spisov v njej, temveč se je lotil radikalno tudi spisa po omenjenem obrazcu. Odrzgal je sprednjo stran in pustil samo izrek sodbe. V tem primeru je uničil oznako spisa, tako da je zadevo zelo težko oziroma skoraj nemogoče poiskati po vpisniku, kljub temu, da je evidenca za to obdobje ohranjena. Bolje so jo odnesli spisi po obrazcu št. 159 k. p. r., se pravi zapisniku s sodbo: prostitucijo in beračenje. Obrazec je namreč le na enem kosu formata B, in sicer je na sprednji strani obrazec javne glavne razprave, na zadnji strani pa sodba V imenu Njegovega Velikanstva Kralja. Zato ni bilo razloga za to, da je vneti uslužbenec odstranil del spisa. Omenjene obrazce številka 158 so tiskali na enak način, se pravi na sprednji strani je bila javna glavna razprava, na zadnji strani pa izrek

sodbe. Razprava zajema obtožbo, zaslišanje obtoženca ter izjave prič in osvetljen je dogodek iz različnih zornih kotov. Za sociologe in etnologe je izvrstno izhodišče za preučevanje raznih socioloških pojavov, za etnologe pa je prava zakladnica podatkov v zvezi z navadami prebivalstva.

Gradivo šestega oddelka se ne razlikuje bistveno od prvega, vendar nam kaže boljšo podobo. Čeprav se ohranjeni spisi začnejo šele s številko 112, so v večjem delu odloženi na način, ki ga danes sodoben arhivist odobrava. Vendar je na koncu podobno kot v obravnavanem oddelku, saj so od spisov ohranjene le sodbe.

Od spisov, ki zaslužijo arhivistovo pozornost, so ohranjene mape, na katerih je razvrščen pregled spisov (obrazec št. 58 – pregled spisov). Navadno so znotraj spisa zapis o glavni razpravi (obrazec 153 k. pr. r – Zapisnik o glavni razpravi pred okrajnim sodiščem), ovadba policijskega organa, zapisnik o zaslišanju obdolženca (uporabljen obrazec k. pr. st. 79 – Zapisnik o zaslišanju obdolženca), odredba o izvršitvi kazni (obrazec št. 181 k. p. r. – Odredba izvršitve kazni za okrajna sodišča), lahko pa so znotraj spisa tudi druge zvrsti zapisov, ki imajo katerega od dokaznih pomenov za obravnavano zadevo (dokazilo o poravnavi, zdravniška spričevala, zaprosilo za državno tožilstvo za naznanilo predkazni, pooblastila advokatu, pritožbe na okrožno sodišče ipd. Zadnji spis je oštevilčen s številko 339. Od tega je ohranjenih 130 zadev.

Cb III⁶ – pravdni spisi

V spisih so tožbe za vračilo manjših zneskov. Spisov je manj kot za centimeter in nimajo arhivske vrednosti. Ohranjeni so le zaradi vzorčnega kriterija.

P I – skrbstveni spisi

Odloženi so v AŠ 418–419 (spisi od št. 82 do št. 139). Tu so skrbstveni spisi po smrti katerega od staršev mladoletnih otrok, priznanja očetovstva in tožbe zanje, preklici zapravljivih in varstvene zadeve otrok iz ločenih zakonov. Zaradi velikega števila zadev jih je moralo reševati več oddelkov. Pri okrajnem sodišču v Celju so bili, sodeč po ohranjenem gradivu, štirje.

Prvi oddelek v letu 1930 vsebuje vse prej navedena zadeve, razen zadnje kategorije. V letniku so ohranjene zadeve s številkami od 1–136, zadev pa

je okoli sto. Tako lahko govorimo, da je ohranjenih okoli tri četrtine spisov. Prevladujeta dve zvrsti, in sicer skrbstveni spisi ter tožbe zaradi priznanja očetovstva. Spise so ohranili že naši predhodniki, saj so se zavedali, da bo njihova pričevalna vrednost pomembna dalj časa. Arhivist, ki ima opraviti s strankami ve, da iščejo te zadeve tudi za sto let nazaj. Najmanj iskane so zadeve v zvezi z odvzemom opravilne sposobnosti. Poleg vrednosti teh spisov za upravne namene imajo še eno. V spisih v zvezi z zapuščinami so popisi premične in nepremične lastnine zapustnika (inventar). Lahko so bogata sociološka in etnološka podlaga raziskovalcem, ki se ukvarjajo z raziskovanjem načina življenja naših prednikov v različnih obdobjih. Iz spisov so odstranjene ovojnice, vendar je bistvo spisa ohranjeno, saj so odstranjene le balastne stvari (vročilnice in povratnice). Zanimivo je, da so ohranjene tudi smrtovnice, kajti v novejših navodilih je veljalo pravilo, da smrtovnice nimajo arhivske vrednosti in naj bi jih izločali. Danes vidimo, da tega načela ne smemo posplošiti, temveč moramo razmišljati z zgodovinsko distanco in uvrstiti pomembnost določene zvrsti gradiva v določen zgodovinski okvir. Naj ponazorim z aktualnim primerom. V zadnjem desetletju je povečano iskanje smrtovnice iz povojnega obdobja, vendar jih je zaradi radikalnega izločanja ohranjenih zelo malo. Kaj lahko razberemo v posameznih spisih ob natančnejšem prebiranju? Veliko drobcov, ki dobijo svojo vrednost ob primerjavi z današnjim stanjem. Primerjamo lahko starost ob času porok, pogostost nezakonskih rojstev, dohodke ob različnih zaposlitvah, načine dedovanja in preskrbo mladoletnih otrok, cene oskrbovalnih storitev, višino preživnin in podobno. Zapuščinskim spisom so pogosto priložene ženitne in dedne pogodbe, kupoprodajne pogodbe, pobotnice ipd.

P IV – skrbstveni spisi (v prvi polovici leta 1930 nekatere spise že označijo z S IV)

P IV so v AŠ 386 in vsebujejo spise, označene s številkami od 1–224. Ohranjenih je 159 spisov.

Vsebujejo tako kot prejšnji spisi varstvene zadeve (dedovanje mladoletnih otrok, določitev varuha nezakonskega otroka, določitev preživnine za nezakonske otroke, skrbstvene zadeve – preklice zapravljivih ali umsko prizadetih sta samo dva, ter ena ločitev. Spisi so brez ovoja. Za zapuščinske zadeve so uporabljali kot ovoj smrtovnico (nesporni postopek, obrazec 4), zadeve pa so vsebovale še spis o premoženjskem stanju pokojnika (lastništvo nad nepremičninami ter višina finančnih sredstev

⁶ Rimska številka za oznako spisa pomeni številko oddelka, ki je obravnaval določen spis.

pokojnika), ženitne in dedne pogodbe, kupoprodajne pogodbe, zapis o zapuščinski obravnavi (po predpisanem obrazcu št. 34), ki vsebuje tudi popis inventarja, prisojilna listina (po predpisanem obrazcu nespornega postopanja št. 39 – osnutek prisojilne listine) ter sklep.

Drugi dokumenti v spisu:

smrtovnica – obrazec za nesporni postopek št. 4
notarsko pismo
zapuščinska obravnava (nesporni postopek št. 33 – zapuščinska obravnava z inventuro in dednim dogovorom za sodišča na deželi člen 151 zap. pat.)
prisojilo (Nesporni postopek obrazec št. 39 – osnutek prisojilne listine, člena 174, 178 zap. pat.)
ponekod ni tiskanega obrazca
članek iz časopisa
račun
sklep (ni obrazca)

Varstvena zadeva:

uradni zaznamek (obrazec št. 61. nespornega postopka – Uvedba varstva nezakonskega otroka),
priložene so izjave obeh strank.

Čeprav je spis nastal v zvezi z določitvijo varuha mladoletnemu nezakonskemu otroku, je zaradi agresivnega izločanja spis okrnjen do te mere, da je odstranjen sklep o poglavitnem delu te obravnave o določitvi varuha.

Skrbstvo nad preklicano osebo – ohranjena sta samo sklep o preklicu ter določitvi varuha ter zaznamek o smrti preklicane.

A I – zapuščinski spisi

Zapuščinske zadeve za leto 1930 so le v dveh arhivskih škatlah (626–627). Poleg gradiva so v arhivski škatli 506 ohranjeni tudi imeniki. Spisi so ohranjeni v celoti, vseh 296 zadev. Posegi v gradivo so bili opravljeni že pred prihodom v arhiv. Pri arhivski obdelavi v hiši so bile odstranjene vse stvari, ko so odveč, kot so vročilnice, povratnice in drugo. Če ni zapustnik pustil nobenega premoženja, so se ohranile le smrtovnice, drugod pa celotni spisi. Čeprav bi mogoče pričakovali, da bodo zapuščinske zadeve bogat vir etnologom, sociologom ter modernim zgodovinarjem, ki radi raziskujejo zgodovino človekovega vsakdana, smo ob pregledu spisov razočarani, ker nam zelo malo povedo o zapustniku in njegovem premoženju. Ohranjenih je zelo malo testamentov iz tega leta. Iz njih je še najbolj vidno, kaj vse je vsebovalo premoženje posameznika in način delitve med dediče.

Smrtovnice so bile natiskane na predpisanem obrazcu – obrazcu za nesporne postopke št. 4

(smrtovnica). Kot sem že omenila, če pokojnik (ca) ni imel (a) nobenega premoženja, so ohranili le obrazec. Poleg tega obrazca je obstajala še starejša tiskovina, ki se vsebinsko ne razlikuje od novejše (zapisovanje po mrtvih), kaže pa veliko varčevanje sodišč s pisarniškim materialom. Iz smrtovnic lahko razberemo starost pokojnikov, socialni položaj oziroma poklic, število otrok (v kakšnem zaporedju so se rojevali), starost ob smrti, premoženje ter njegovo vrednost. Ponekod so priloženi testamenti, ženitne in dedne pogodbe, inventar imetja. V nekaterih spisih najdemo tudi obrazec o nespornem postopku št. 35 – Zapisnik o prepustitvi zapuščine namesto plačila, člen 52,73 zap. pat.), v katerem je popisana celotna zapuščina, ki pa vsebuje tudi dolgove. V tem primeru je bila odrejena zapuščina največjemu upniku, da si z zapuščino poplača dolgove. To razsodilo je vidno iz posebnega obrazca o nespornem postopku (prepustitev zapuščine namesto plačila). Na osnovi vseh teh spisov je bil izdan sklep o posledicah določitve te zvrsti dedovanja. Našel se je še zanimiv obrazec z nazivom Zaprošilo arhivu za izročitev spisa. Vse to je kazalo na natančnost sodišč pri poslovanju s spisi, saj so se zavedali pomembnosti pravičnega arhiviranja.

Obširni spisi so zastavljeni, kot določajo predpisi. Odloženi so v ovojnici, ki vsebuje pregled spisov po opravljenem red št. 58 (pregled spisov, člena 270, 281 opr. r.).

Primer zapuščinskega spisa

Kot primer lahko navedemo popolnoma ohranjen zapuščinski spis (seveda brez balastnih vsebin – vročilnic in povratnic):

Okrajno sodišče Celje, AŠ 626 Frančiška Korun A-27/1930

Za spise je uporabljen B4 – format.

1. Pregled spisov (oprav. red št. 58, Pregled spisov, člen 270, 281 oprav. r.) ima 48 možnih vpisov. V glavi najdemo vpis spisovnega znamenja ter označitev sodišča in oddelka, vpis zvrsti zadeve in ime stranke. V prvi rubriki je redovna številka, v drugi datum prihoda spisa ali datum, ko je spis pripravljen, kratek opis vsebine, listna številka ter način in dan rešitve. Zadnja rubrika je v večini primerov neizpolnjena.
2. Smrtovnica (nespornega postopka obrazec, 4 – Smrtovnica)
3. Zapisovanje po mrtvih (smrtovnica iz zgod-

- nejšega obdobja) – zakaj dve smrtovnici, ni bilo mogoče ugotoviti.
4. Dopis okrajnega sodišča Vransko (prošnja za zemljiškoknjižni izvleček)
 5. Zemljiškoknjižni izpisek okrajnega sodišča Vransko
 6. Dopis okrajnega sodišča Šoštanj (prošnja za zemljiškoknjižni izvleček)
 7. Zemljiškoknjižni izpisek okrajnega sodišča Šoštanj
 8. Poziv notarju Franu Burger, da opravi zapuščinsko razpravo
 9. Razpravni zapisnik, ki ga je spisal notar Burger Fran - ni dokončan
 10. Odredba, ki je zahtevala od okrajnega sodišča, da opravi inventuro zapustnikovega premoženja
 11. Cenilni zapisnik, v katerem je popisano celotno premoženje (obsežni zapisnik)
 12. Odredbe (zapisnik o cenzitvi, kdo, kje in zakaj)
 13. Podatki katastrske uprave o plačilu davka iz naslova kmetijskih zemljišč
 14. Cenilni zapisnik (cenitev in popis nepremičnin in premičnin)
 15. Odredba – sklep o plačilu cenilnih stroškov
 16. Razpravni zapisnik (nadaljevanje zapisnika, ki je odložen pod številko osem), v katerem je dokončno razdeljena zapuščina
 17. Sklep o dedovanju
 18. Prisojilna listina (obstaja po popisu, vendar je v spisu ni)
 19. Plačilo pristojbin
 20. Zemljiškoknjižni sklep okrajnega sodišča Celje
 21. Zemljiškoknjižni sklep okrajnega sodišča Šoštanj
- Ženitovajska in dedna pogodba (ni oštevilčena)

A IV 1930 (1–369)

Spisi so v AŠ in so ohranjeni skoraj v celoti (1–369). Opisane zadeve veljajo tudi za spise A IV, saj razdelitev na oddelke ni pomenila razdelitve vsebine zadev, ampak le porazdelitev dela.

Drobci, ki veliko povedo

Dober opazovalec ne bo spregledal vrste malih, vendar zanimivih drobcev, ki jih pri delu najde v spisih posameznih sodišč. Čeprav je tokrat govor o konkretnem fondu – Okrajnega sodišča v Celju, lahko podobne zanimivosti najdemo v vsakem sodnem fondu.

- Posamezniki zbirajo in hranijo raznovrstne listine, ki so opremljene z logotipi obrtnikov, tr-

govcev in podjetij. Marsikatero od omenjenih ni zapustil za sabo nobenega pisnega dokaza o svojem obstoju, v sodnem gradivu pa najdemo veliko računov in drugih dokazil, ki so zapisani na papirju z logotipom podjetja. Logotipe zbiramo in jih uvrščamo v posebno zbirko. Pri razstavah in študijah o razvoju gospodarstva, obrti in trgovine poskrbijo za pestrost le-teh.

- Zvrsti gradiva, ki nam lahko razkrijejo marsikatero resnico preteklega vsakdana, so tudi različni stroškovniki, ki kažejo vrednotenje materiala in dela ljudi različnih strok in poklicev. Tako najdemo račune advokatov, z vsemi postavkami, ki so bile izvršene v določeni zadevi, cenike del obrtnikov, račune mrljskih oglednikov, pogrebne stroške ipd. Če nam že same cene ne povedo veliko, pa lahko veliko pove primerjava z dotami, deleži dedovanja, vrednostmi posestev, ceno živine ipd., ki jih najdemo zabeležene v spisih.
- Gradivo pravosodnih organov predstavlja tudi bogat vir za filatelijo. Ustvariti je mogoče obsežno zbirko znamk in pečatov, iz katerih je mogoče razbrati tudi potek zgodovinskih dogodkov (npr. spremembo naziva določenega sodišča, sprememba jezika ipd.).
- Opozoriti je potrebno še na eno zanimivost, ki jo je mogoče spremljati v delovanju pravosodnih organov od 1850 dalje. Govorimo o spremembah pravnškega jezika. S tem je mišljeno uvajanje nove terminologije; ta se je spremenila ob vsaki spremembi oblasti. Problem se nas dotakne, ko hočemo razvozlati določen izraz, na katerega naletimo. Kljub uporabi več pripomočkov (slovar tujk, latinski slovar, pravna enciklopedija, pravni terminološki slovar ipd.), nam ostanejo nekateri izrazi še vedno uganka. Šele ob vpogledu v literaturo, ki se je ukvarjala tudi s terminologijo, ugotovimo, da je bil medvojni čas obdobje, ki ni razjasnilo tega problema. Izraze, ki so bili prevedeni iz avstrijske zakonodaje, so nadomestili srbski izrazi. Jelka Melik v svoji knjigi V imenu Njegovega Veličanstva Kralja omenja pravo zmedo v terminologiji. To seveda vidi vsak raziskovalec pri uporabi gradiva.

Zaključek

Fond Okrajnega sodišča v Celju je eden izmed obširnejših fondov, ki zadevajo pravosodje v Zgodovinskem arhivu v Celju. Odlikuje ga dobra ohranjenost, saj je le malo gradiva izgubljenega. Predvsem pa je dober učni pripomoček za vsakega strokovnega delavca, saj pri njem prevladuje poglobitno

načelo, ki ga arhivisti danes radi spregledamo – to je zgodovinska distanca. Res je, da tok zgodovine različno obrača arhivsko gradivo, veliko se ga izgubi, veliko je uničenega, in to je neprecenljiva škoda, vendar pa nam obravnava tega sodišča da malo drugačno sliko. Opazimo, da je čas opravil valorizacijo na svoj način, to pa rezultat vsega ni slabo. Ob urejanju tega fonda dobimo občutek za nadaljevanje urejanja povojnega gradiva in smer-nice, ki povedo, kaj naj bo za zgodovino po-membno, predvsem pa, da ostane dovolj gradiva za ohranjanje pravne varnosti državljanov.

Viri

Zgodovinski arhiv v Celju

SI ZAC 611, fond Okrajnega sodišča v Celju

Literatura

Krajevni leksikon Dravske banovine, Krajevni repertorij z uradnimi topografskimi, zemljepisnimi, zgodovinskimi, kulturnimi, gospodarskimi in tujsko-prometnimi podatki vseh krajev dravske banovine, Ljubljana: Tiskarna Slovenija v Ljubljani, 1937.

Specialni krajevni repertorij avstrijskih dežel, izdelan na podlagi podatkov ljudskega štetja z dne 31. decembra 1910, IV. Štajersko, Dunaj: c.kr. dvorna in državna tiskarna, 1918.

Zusammenfassung

ARCHIVGUTBESTAND DES BEZIRKS-GERICHTS CELJE

Der Archivgutbestand des Bezirksgerichts Celje ist einer der umfangreicheren Bestände aus dem Bereich der Rechtspflege im Historischen Archiv Celje. Er zeichnet sich durch einen guten Erhaltungszustand aus, zumal nur wenig Archivmaterial verloren ging. Der Archivbestand stellt vor allem ein gutes Lernmittel für jede Fachkraft dar, herrscht doch ein Grundprinzip vor, das von den Archivwissenschaftlern heute gern übersehen wird – historische Distanz. In der Tat, der Lauf der Geschichte kehrt das Archivmaterial auf unterschiedliche Weise um, vieles geht verloren, manches wird vernichtet, was einen außerordentlich großen Schaden bedeutet, doch bietet die Behandlung dieses Gerichts ein etwas anderes Bild. Es ist zu beobachten, dass die Zeit eine Bewertung auf ihre Art vorgenommen hat, was als Resultat von all dem kein Nachteil ist. Bei der Ordnung dieses Archivbestandes erhält man ein Gespür für die weitere Sichtung des Nachkriegsmaterials und Richtlinien dafür, was für die Geschichte von Bedeutung sein soll, vor allem aber, dass genügend Archivmaterial zur Erhaltung der Rechtssicherheit der Staatsbürger bleibt.